

10 JAAR BRUGFUNCTIONARIS

**IN DE
GEMEENTE
GRONINGEN.**

**EEN RAPPORT OVER DE
DOORONTWIKKELING VAN DE
BRUGFUNCTIONARIS IN DE
GEMEENTE GRONINGEN.**

Projectleider: Lisa Janssen (gemeente Groningen)
Ambtelijk opdrachtgever: Hans Hoekstra,
programmaleider team onderwijs (gemeente Groningen)
Opdrachtnemer: De stuurgroep
Stuurgroep: Marielle Reneman, Katharina Schurer-
Beimers (Gemeente Groningen), Monica Mulder
(O2G2), Wally van der Vlugt (KOC), Bieny Bolt (VCOG),
Miriam Feddema (WIJ Groningen)

Onderwijs met Lef en Liefde

WIJ GRONINGEN

Inleiding

Welkom! Wat leuk dat je interesse hebt in dit rapport. De afgelopen maanden heb ik, Lisa Janssen, me mogen buigen over een fantastisch beroep: de brugfunctionaris in de gemeente Groningen. Al tien jaar zetten brugfunctionarissen zich in om het verschil te maken, en dat is ook precies wat ik zag en hoorde. Ik voerde ongeveer 50 gesprekken met brugfunctionarissen, intern begeleiders, directrices en directeurs, medewerkers van de WIJ en GGD. Samen maken zij het verschil.

De brugfunctionaris maakt mogelijk dat kinderen kunnen meedoen: op turnen of muziekles en mee op schoolreisje. 21 brugfunctionarissen in de gemeente Groningen zetten in op gelijke kansen, sociale inclusie, talentontwikkeling en het verbreden van het wereldbeeld van kinderen en ouders. Speciaal voor hen voor wie dit minder vanzelfsprekend is. Veel gezinnen met wie de brugfunctionaris in contact staat, leven in schrijnende situaties en dat is juist waar de brugfunctionaris een rol in kan spelen.

Dit begint allemaal bij de brugfunctionaris en de ouder(s). Zodra zij contact hebben, kunnen er mooie dingen in gang gezet worden voor zowel het kind als de ouder. De brugfunctionaris straalt vertrouwen uit en is laagdrempelig: "Je mag altijd bij me komen" is dan ook de quote die de lading het beste dekt.

Kortom, als we willen inzetten op gelijke kansen voor alle kinderen ongeacht waar je wordt geboren of vandaan komt, is de brugfunctionaris vandaag de dag een onmisbaar instrument!

In dit rapport vindt u als eerste een samenvatting van de belangrijkste resultaten. Vervolgens leest u per hoofdstuk de resultaten en de aanbevelingen om de brugfunctionaris door te ontwikkelen en te positioneren ten opzichte van actoren binnen en buiten de school.

Dit rapport vloeit voort uit een opdracht van de gemeente Groningen (team onderwijs) gegeven aan de stuurgroep om te komen tot een advies over de doorontwikkeling van de brugfunctionaris. De stuurgroep wil aan de hand van de aanbevelingen in dit rapport actief aan de slag om de brugfunctionaris door te ontwikkelen en te borgen in de gemeente Groningen.

Veel leesplezier!

Lisa Janssen

Samenvatting van de belangrijkste resultaten: de positie van de brugfunctionaris in de ideale situatie

Als de brugfunctionaris optimaal ingezet wordt, bezit zij ten eerste essentiële eigenschappen zoals een proactieve houding, een laagdrempelige en toegankelijke uitstraling, fysiek zichtbaar, communicatief vaardig, empatisch en beschikken over een netwerk (intern en extern) en deze durven in te schakelen.

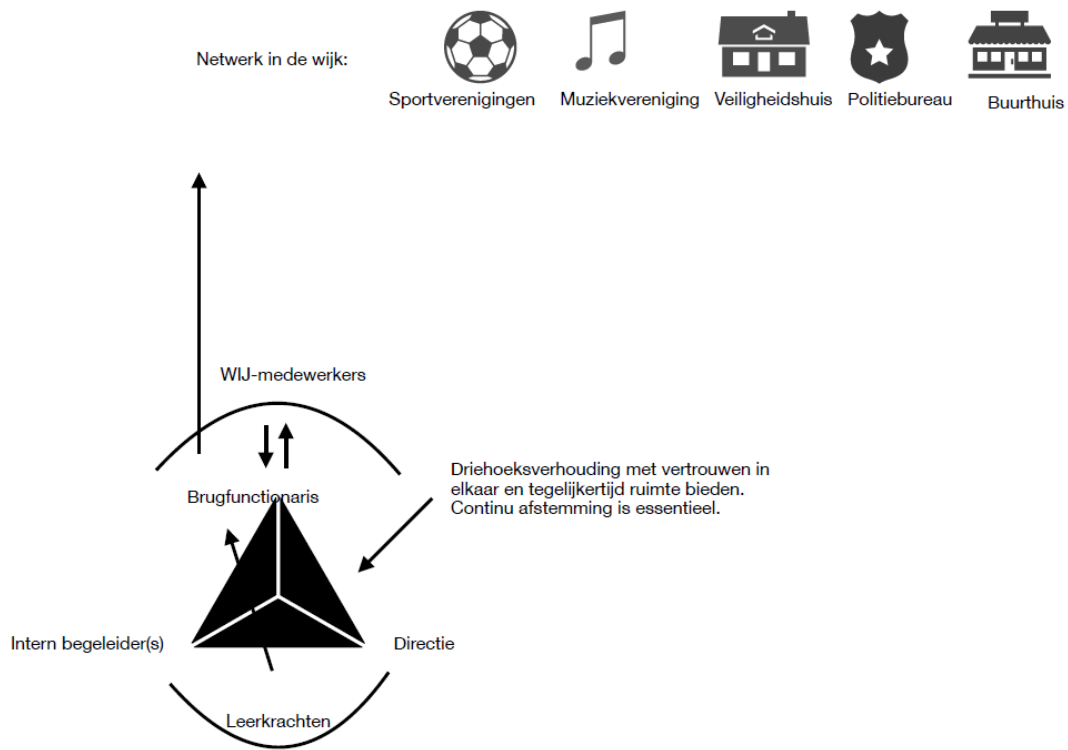
Ten tweede is het belangrijk dat de brugfunctionaris de tijd krijgt om haar diverse functie uit te voeren. Een band scheppen met ouders, belangrijke informatie helder krijgen, een netwerk opbouwen en deze onderhouden; het is allemaal nodig voor het werk van de brugfunctionaris. Voldoende tijd is dus essentieel. Er zijn meer uren nodig voor de brugfunctionaris. Als de brugfunctionaris iemand is die zichtbaar, laagdrempelig en toegankelijk is, zijn bijvoorbeeld acht uurtjes in de week te weinig. De problematiek is op de meeste scholen te groot en de effecten van de brugfunctionaris kunnen veel groter zijn.

Ten derde de positionering van de actoren in de school waar de brugfunctionaris mee samenwerkt. Om de brugfunctionaris optimaal in te zetten in relatie tot actoren is ter verduidelijking figuur 1 opgesteld. Hierin is de driehoeksverhouding te zien tussen de brugfunctionaris, ib'er en de directie. Deze relatie kenmerkt zich door frequente afstemming, zodat iedereen op de hoogte is wie welke taak vervult voor welk gezin en welke hulp op zorg en/of talentontwikkeling er is aangevraagd. Het is van belang dat er vertrouwen is in elkaar en tegelijkertijd ruimte wordt geboden om zelfstandig keuzes te maken. Daarnaast zijn leerkrachten zich bewust van de signalerende functie en leveren zij belangrijke input aan de brugfunctionaris. Samen met de rest van het team vormen zij de onderste schil. Het hele team voelt de urgentie van het werk van de brugfunctionaris.

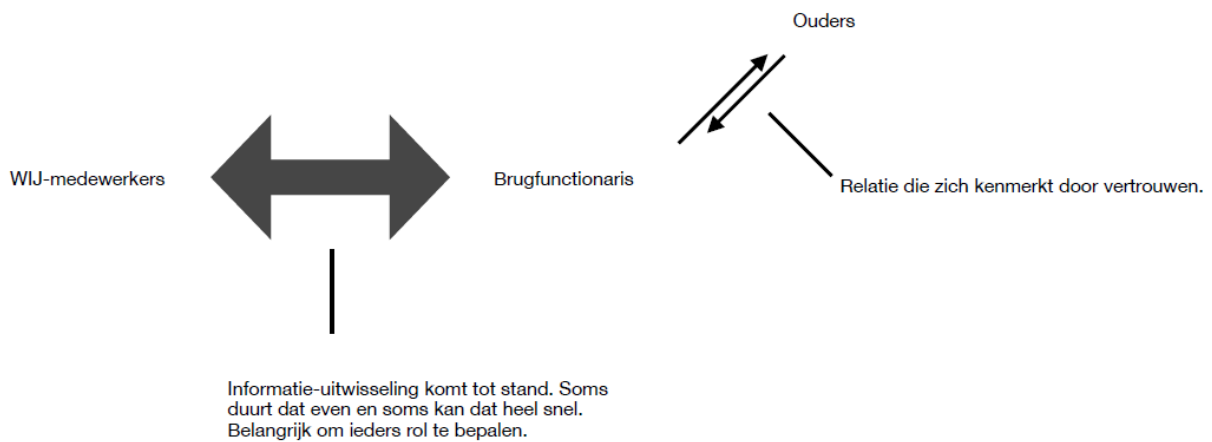
Ten vierde de positionering van de actoren buiten de school. Een andere belangrijke actor in het netwerk te zien op figuur 1 is de WIJ, ze vormen de bovenste schil. Er is sprake van een intensieve samenwerking met de WIJ. In figuur 2 is de samenwerking tussen de WIJ en de brugfunctionaris duidelijker zichtbaar. De samenwerking wordt bevorderd doordat de WIJ geregeld op school aanwezig is en bovendien door een continue afstemming: wat verwachten we van elkaar? Op die manier zijn er korte lijntjes en wordt het positioneren, samenwerken en doorverwijzen naar elkaar makkelijker. Aan de rechterkant wordt de relatie tussen brugfunctionaris en ouders duidelijk: deze kenmerkt zich door vertrouwen. Soms gaat er tijd overheen voordat de brugfunctionaris de brug kan slaan naar de WIJ. Dit met het doel de vertrouwensrelatie met ouders te behouden.

Verder is in figuur 1 te zien dat de brugfunctionaris in contact staat met de actoren in de wijk zoals het buurthuis, de politie, de sportvereniging etc. : ook voor hen is de brugfunctionaris zichtbaar. Door frequente overleggen waar de brugfunctionaris aanwezig is (of de ib'er die dit nauw afstemt met de brugfunctionaris) met actoren in de wijk wordt een integrale aanpak gerealiseerd. Hierbij is het belangrijk dat het doel van de overleggen helder zijn en het voor elke actor relevante informatie oplevert of de mogelijkheid heeft om relevante informatie te delen.

Figuur 1: De samenwerking van de brugfunctionaris met alle interne actoren en mogelijke externe actoren

Figuur 2: de samenwerking van de brugfunctionaris met de WIJ aan de linkerkant en met ouders aan de rechterkant

Hoofdstuk 1 Brugfunctionaris: werkzaamheden, relatie met ouders en eigenschappen

De brugfunctionaris is er voor ouders en kind en probeert er voor te zorgen dat elk kind mee kan doen: Hoe doen ze dat precies?

Ten eerste legt de brugfunctionaris contact met ouders. Vervolgens biedt de brugfunctionaris een luisterend oor en daarmee een bepaalde veiligheid aan ouders. Brugfunctionarissen vinden het belangrijk dat ouders zich laagdrempelig kunnen uitlaten over spanningen in de thuisomgeving: dan zijn ze het even kwijt. Daarnaast denken ze mee met ouders: wat is er nodig voor deze hulpvraag? Of, er ligt iets in de weggeefkast voor de alleenstaande moeder die net zwanger is. De brugfunctionaris is vaak voor jaren het vaste en vertrouwde gezicht op school gedurende het kind op school zit. Verder ondersteunt de brugfunctionaris bij het invullen van aanvragen of regelingen zoals het VOS-formulier. De brugfunctionaris informeert waar ouders recht op hebben.

Veel ouders waar de brugfunctionaris mee in contact staat, hebben veel aan hun hoofd, daarom wil de brugfunctionaris uitstralen ze dat altijd tijd heeft. Ze willen graag uitstralen dat ouders altijd bij hen mogen komen, en dat zij willen helpen. Dat is nodig, want sommige brugfunctionarissen zeggen dat ze vooral focussen op het creëren van basisbehoeften: “Bij ons op school ligt de focus in eerste instantie op het creëren van randvoorwaarden (basisbehoeften) voordat je over kan gaan op andere dingen zoals ouderbetrokkenheid en talentontwikkeling”. Zonder een volle maag, of warme kleding heeft een kind een valse start in de ontwikkeling. Daarin wordt ook aan ouders gedacht, zo wordt er wel eens een fiets geregeld voor een ouder: “anders kan de ouder niet bij de voedselbank komen, en ligt er geen eten op de plank”.

Daarnaast spelen brugfunctionarissen een rol in het mogelijk maken van talentontwikkeling. Ze zorgen ervoor dat een kind kan sporten als die wens er is, maar de financiële middelen ontbreken. Ook ondersteunen brugfunctionarissen in de overgang van groep 8 naar de eerste klas: de één doet dit meer in mogelijkheden (regelen van laptop, fiets, etc.) de ander doet dit in bredere zin en gaat af en toe mee naar open dagen. Het is voor een aantal onduidelijk wat er van hen verwacht wordt in de overgang.

Verder zijn er twee brugfunctionarissen in het VO die de overgang voor kind en ouder(s) versoepelen en meedenken. De overgang staat bekend als een stressvolle periode. Voor ouders is er in deze overgang veel onduidelijk, waardoor ouder(s) soms nog terugkomen naar de PO-brugfunctionaris. Het is daarom waardevol als één van de twee VO-brugfunctionarissen contact heeft en houdt met ouders, zodat de PO-brugfunctionaris het contact kan loslaten. De VO-brugfunctionaris blijft gedurende het VO meekijken met kind en ouder(s). De PO- en VO-brugfunctionarissen hebben korte lijntjes, waardoor belangrijke informatie gedeeld wordt. Daarnaast is het onduidelijk welke rol de VO-brugfunctionaris heeft ten opzichte van het VO-wijkteam die zich deels bezighouden met dezelfde vraagstukken.

Uit de gesprekken blijkt dat brugfunctionarissen in grote mate onderling verschillen hoe zij deze taken invullen. De één richt zich vooral op praktische ondersteuning zoals helpen bij het invullen van aanvragen, en de ander richt zich breder op een gezin: bijvoorbeeld op de basisbehoeften van ouder(s) en kind.

Aanbeveling 1: *Ondersteun brugfunctionarissen in hun werkzaamheden en in wat ze kunnen betekenen. Schep helderheid hierin. Het is aan te raden frequenter contact, bijvoorbeeld in de vorm van brug-intervisie, in te plannen om van elkaar te leren. Daarnaast is het logisch als de directeur betrokken is bij het ondersteunen van brugfunctionarissen in hun rol: de directeur speelt een rol bij het kwalitatief goed functioneren van de brugfunctionaris.*

Waarin ondersteunen en helderheid scheppen?

- *Concrete werkzaamheden van de brugfunctionaris en de effecten voor gezinnen*
- *De rol van de brugfunctionaris (PO) in de overgang van groep 8 naar de eerste klas*
- *De positionering van de brugfunctionaris in het VO ten opzichte van het VO-wijkteam*

Wie? *De brugfunctionarissen, stuurgroep, schoolbesturen, directie en WIJ.*

Aanbeveling 2: *Daarnaast is het zeer aan te raden naast deze werkzaamheden ook een percentage ongedefinieerde ruimte te bieden. Naast de concrete taken vervullen brugfunctionarissen ook een vagere rol ten opzichte van ouders. Zo is geen dag hetzelfde en kan er op elk moment een huilende ouder binnenkomen waar op dat moment tijd voor vrijgemaakt wordt.*

Wie? *De brugfunctionarissen maken dit concreter in de intervies, daarna besteed de stuurgroep er aandacht aan.*

Hoe schep je een relatie met ouders?

Een proactieve houding is zeer wenselijk. Ook zichtbaar zijn door bijvoorbeeld op huisbezoek te gaan, kan helpen. Daardoor ligt er al contact. Zodra ouders en/of kind bij de brugfunctionaris komt voor iets kleins, bijvoorbeeld een brilvergoeding, komt er daarna een heel verhaal op tafel. Soms zijn dit schrijnende situaties en is een multidisciplinaire aanpak nodig. Door deze informatie kan de brugfunctionaris samen met ouders kijken naar wat er nodig is. In sommige gevallen kan de brugfunctionaris niet direct bruggen naar bijvoorbeeld de WIJ. De brugfunctionarissen geven aan dat het belangrijk is om eerst een vertrouwensband te creëren. Een mobiele telefoon is daarbij een essentieel hulpmiddel, want ouders voelen dan een minder hoge drempel om contact te leggen en hulp te vragen. Ook tolken zijn zeer waardevol.

Om deze vertrouwensrelatie te creëren is fysieke aanwezigheid essentieel. Als ouders het gevoel hebben dat ze de brugfunctionaris kennen, durven ze de dingen sneller te delen. Fysieke aanwezigheid zorgt voor een toegankelijke en laagdrempelige uitstraling. Toch is een groot deel van de brugfunctionarissen niet alle dagen op school, slecht twee zijn 32 uur aanwezig: "We willen juist als brugfunctionaris het stigma voorkomen, als je heel toegankelijk bent en alle dagen alle vragen kan beantwoorden, dat is mooi". Een deel van de brugfunctionarissen en directie ervaart dit als belemmering, er is een te grote vraag in vergelijking met wat zij kunnen bieden. Ze geven aan dat ze meer willen doen met betrekking tot ouderbetrokkenheid. Het andere deel ervaart dit niet als een belemmering. Zij geven aan voldoende tijd te hebben. Deze brugfunctionarissen richten zich bijvoorbeeld meer op het aanvragen van regelingen in vergelijking met brugfunctionarissen die meer uren hebben en zich richten op het meedenken in bredere zin.

Aanbeveling 3: *De brugfunctionaris heeft als vertrouwenspersoon tijd nodig om een vertrouwensrelatie te bouwen met ouders: zichtbaarheid, toegankelijkheid en laagdrempeligheid zijn dan drie punten waarop gestuurd moet worden. Formuleer met onderstaande partijen hoe dit invulling krijgt.*

Wie? *De directie, scholen/schoolbesturen, en stuurgroep.*

Naast een proactieve houding en fysieke aanwezigheid zijn er uiteraard meer eigenschappen en kenmerken belangrijk voor het werk van een brugfunctionaris. Een brugfunctionaris moet eerst op de hoogte zijn van bepaalde informatie over bijvoorbeeld de financiële thuissituatie om vervolgens daarop te acteren. Een deel van de brugfunctionarissen kenmerkt zich dan ook door een proactieve houding en gaat zelfstandig naar ouders toe: ze zijn zichtbaar. Ze peilen bijvoorbeeld hoe het gaat, en of de zwemles die is aangevraagd inmiddels is gestart.

Verder is zoals gezegd de brugfunctionaris iemand die er is voor ouders en kind en uitstraalt: je mag altijd bij me komen. Het is belangrijk dat de brugfunctionaris toegankelijkheid, vertrouwen en warmte uitstraalt en tijd heeft om de relatie met ouders te creëren. Daarbij is het noodzakelijk dat er één gezicht is in de school. De brugfunctionaris bestuurlijk inzetten in poule-vorm is daarom zeer onwenselijk. Ook moet de brugfunctionaris zich kunnen inleven en openheid en veiligheid uitstralen. Ook is het belangrijk om mensen mee te nemen in je verhaal. Het is daarom belangrijk dat je hun taal kan spreken en kunt

'levelen' met verschillende culturen en sociale milieus. Daarnaast is het belangrijk dat de brugfunctionaris duidelijk communiceert: zowel in wat de brugfunctionaris kan bieden als het benoemen hoe we met elkaar omgaan (grenzen stellen). Tevens is het belangrijk dat de brugfunctionaris kan anticiperen op situaties. Ook heb je een lange adem nodig en bekijk je alle opties om iets in gang te zetten voor kind of ouder. Het is daarbij essentieel om zelfstandig en initiatiefrijk te zijn en een bepaalde mate van ondernemerschap te hebben om te netwerken. Als brugfunctionaris moet je contacten leggen en durven verwijzen; een bepaalde sensitiviteit voor de timing van doorverwijzen is belangrijk.

Tot slot kan over de eigenschappen en de functie gesteld worden dat het onmogelijk lijkt twee tegenstrijdige taken te vervullen in een school: om de brugfunctionaris optimaal uit te dragen is vertrouwen essentieel, dat haaks staat op zware beslissingen die een directie soms moet nemen die het vertrouwen juist kan schaden. Het lijkt dus bijvoorbeeld niet mogelijk om tegelijkertijd (een optimale) brugfunctionaris en locatieleider/directie te zijn. De dubbele rol met ib'er is wel mogelijk met de voorwaarde dat de brugfunctionaris over de genoemde belangrijke eigenschappen en een x aantal uren beschikt (zie hoofdstuk 3).

Verder beschikken brugfunctionarissen die enkel deze rol vervullen in de school over het algemeen meer over eigenschappen als betrokken, proactief, empathisch, laagdrempeligheid. Ook beschikken zij over een netwerk binnen en buiten de school én schakelen ze deze in. Opleidingsniveau doet er niet toe. Zij werken met hun gevoel, weten waar ze mee bezig zijn en wat hun doel is. Dit staat haaks op sommige brugfunctionarissen die nog zoekende zijn in wat hun functie is: zij zijn minder proactief richting ouders en richten zich grotendeels richten op het aanvragen van regelingen.

Aanbeveling 4: *Om te sturen op de kwaliteit van de brugfunctionaris zijn bepaalde eigenschappen onmisbaar. Het is daarom logisch dat het profiel van de brugfunctionaris centraal staat in het aanstellen van de brugfunctionaris. De profielschets moet worden aangescherpt. Daarnaast is het aan te bevelen dat directie of schoolbesturen de brugfunctionaris ondersteunen bij continue ontwikkeling. Verder is het belangrijk dat directie en/of schoolbesturen dit aan de voorkant goed bekijken.*

Wie? *De stuurgroep formuleert eerst een plan van aanpak, daarna wordt het uitgevoerd door de directie en scholen.*

Aanbeveling 5: *Voer het gesprek over dubbele functies. Met name over de dubbele rol van brugfunctionaris en locatieleider/directie is tegenstrijdig met elkaar als het gaat om de vertrouwensrelatie met, en laagdrempelige uitstraling naar ouders.*

Wie? *De stuurgroep werkt eerst een kader uit, daarna uitvoering door de directie op scholen.*

Hoofdstuk 2 samenwerking met leerkrachten

Leerkrachten hebben een belangrijke signalerende rol voor het werk van de brugfunctionaris: “De leerkracht is mijn voedingsbron, zij leveren kinderen aan waar ze zorgen over hebben”. Ze vangen signalen op in de klas of op het plein, bijvoorbeeld dat er thuis spanningen zijn, een kind mee niet kan met een activiteit of dat een kind weinig eten meekrijgt. Verder geven brugfunctionarissen aan dat er verschillen zijn tussen leerkrachten: de één brengt veel signalen en de ander niet. De leerkrachten weten soms niet goed waar ze op moeten letten als het gaat om bijvoorbeeld het signaleren van armoede. Het is voor sommige leerkrachten onduidelijk wat dit betekent voor een kind en gezin en hoe daarmee om kan worden gegaan. Daarom zijn brugfunctionarissen relatief veel bezig met de bewustwording van leerkrachten. Om de bewustwording van leerkrachten te vergroten zijn twee opties mogelijk: of er moet ruimte en tijd ingepland worden voor de brugfunctionaris als we dit als taak zien van de brugfunctionaris, of een andere partij zou hierop moeten sturen. Het is belangrijk dat er continu aandacht is om de bewustwording te vergroten. Het is raadzaam om het hele team te betrekken om de brugfunctionaris optimaal te laten functioneren en het jaarlijks terug te laten komen in teamvergaderingen.

Aanbeveling 6: *De rol van de leerkracht is essentieel. Er wordt nu echter nauwelijks aandacht besteed aan de rol van leerkrachten. De bewustwording van de leerkrachten verdient meer aandacht, aangezien de signalen van leerkrachten van groot belang zijn voor het werk van de brugfunctionaris aan de voorkant. Het is belangrijk om daar structureel op in te zetten, aangezien brugfunctionarissen merken dat de informatie na bijvoorbeeld na één training over armoede weer wegzakt.*

Wie? *De stuurgroep formuleert een kader, vervolgens werken brugfunctionarissen, directie en schoolbesturen dit verder uit.*

Hoofdstuk 3 samenwerking met intern begeleider

Er zijn drie groepen onder te verdelen: in de eerste groep is de brugfunctionaris zelf de intern begeleider (ib'er), de tweede groep bestaat uit de brugfunctionaris en ib'er die redelijk individueel handelen en de derde groep bestaat uit de brugfunctionaris en ib'er waarbij ze handelen als tweetal.

Brugfunctionarissen die ook de ib-rol vervullen in de school zien dit als meerwaarde, omdat ze breed kunnen kijken naar wat er nodig is in een gezin. Toch is het ook een risico: het werk van een ib'er is bekender in de school en een primaire schoolste taak in tegenstelling tot het werk van de brugfunctionaris. Het werk van de brugfunctionaris wordt daardoor soms overschaduwd. Als de brugfunctionaris beschikt over de belangrijke eigenschappen en voldoende uren wordt dit risico kleiner. Brugfunctionarissen die enkel deze rol vervullen zijn over het algemeen meer betrokken en focussen zich meer op het werk van de brugfunctionaris. Er is immers geen risico dat een andere functie het werk overschaduwd.

De tweede groep kenmerkt zich door een relatief weinig samenwerking. De brugfunctionaris en de ib'er werken redelijk individueel. Sommige brugfunctionarissen geven aan dat ib'ers in lage mate betrokken zijn. Daarnaast geven ib'ers aan dat de samenwerking niet goed verloopt en er weinig afstemming is. Ook geeft de ib'er aan dat zelfstandigheid en een proactieve houding belangrijk is in het werk van de brugfunctionaris. Daarnaast is er behoefte aan het positioneren van elkaar, omdat er een grijs gebied is waarin het niet direct duidelijk is wie dit oppakt: de brugfunctionaris of de ib'er. In deze groep neemt de ib'er deze taken vaak op zich. Daarnaast worden doorverwijzingen naar de WIJ door de ib'er ingezet. De brugfunctionaris is daar bijna niet bij betrokken en staat daardoor op afstand. Daardoor missen beide actoren mogelijk relevante informatie.

De derde groep kenmerkt zich door een intensieve afstemming en samenwerking tussen de brugfunctionaris en ib'er. Zij verdelen de taken van tevoren, waardoor het helder is wie wat oppakt: de brugfunctionaris biedt het luisterende oor, en heeft contact met ouders, terwijl de ib'er meer betrokken is bij de medische zorg of cognitieve ontwikkeling. In de praktijk loopt dit echter vaak door elkaar: "Bij het ene gezin doe ik veel en bij het andere gezin de ib'er, het is maar net wie goed contact heeft met een gezin". Wekelijkse en soms dagelijkse afstemming is daarom belangrijk. Tevens om belangrijke informatie met elkaar te delen waardoor ze elkaar verder helpen. Ze fungeren als tweetal en zo zetten zij zich ook neer naar ouders. Een voorbeeld is dat een gezin vaak maar één keer het verhaal hoeft te vertellen: "Er zitten soms diverse problemen in één verhaal. Er gaan radartjes aan wanneer je weet, ik heb fietsen geregeld, contact met voedselbank, medische problematiek; dan weet ik dat ik betrokken moet blijven bij dit gezin".

De ib'ers uit de derde groep zijn heel enthousiast over de brugfunctionaris: "Met de populatie op onze school kunnen we niet zonder de brugfunctionaris"., en "Ik word er héél enthousiast van wat het oplevert. Wij zitten echt in een wijk waar je veel meer met de voorwaarden bezig bent dan met leren, kinderen hebben geen fiets, komen zonder ontbijt op school, ouders zitten in de schulden".

Aanbeveling 7: *Ondersteun brugfunctionarissen en ib'ers in het positioneren van elkaar. Het is belangrijk dat zowel brugfunctionaris als ib'er inzien dat ze elkaar nodig hebben in hun werk. Zo is het zeer raadzaam om frequente overleggen in te plannen tussen de brugfunctionaris en de ib'er. Op die manier is er de mogelijkheid om af te stemmen wie wat doet voor welk gezin, waarom en de wederzijdse verwachtingen. Betrek elkaar bij overwegingen en doorverwijzingen, want problematiek is vaak multidisciplinair en dan is het belangrijk dat zowel brugfunctionaris als ib betrokken is.*

Hoofdstuk 4 samenwerking met de directie

In dit hoofdstuk wordt de samenwerking tussen de brugfunctionaris en de directie besproken. Met de directie wordt de directeur, directrice of locatieleider van de school bedoeld.

Allereerst is er een deel van de brugfunctionarissen die veel afstemming heeft met de directie. Er is sprake van een intensieve samenwerking. Deze brugfunctionarissen spreken van een driehoeksverhouding: de brugfunctionaris, directie en ib'er stemmen veel af en spreken vrijwel alles door. In sommige gevallen pakt de directie de taak van de brugfunctionaris op als de brugfunctionaris afwezig is. Eén van de redenen om intensief samen te werken met de directie is dat deze slagvaardig is; zo kunnen snel beslissingen gemaakt worden.

Dat is in tegenstelling tot de groep die gemiddelde afstemming heeft met de directie. Zij overleggen bijvoorbeeld alleen bij zwaardere casussen, zodat de directie weet wat er speelt of om kort even te sparren. Veel brugfunctionarissen, onafhankelijk of ze intensief samenwerken of niet, geven aan meldingen bij Veilig Thuis wel samen te doen met de directie of betreft hem/haar daarbij. Deze groep brugfunctionarissen handelt vrij zelfstandig in relatie tot de directie, maar heeft daarbij wel vaak een intensieve samenwerking met de ib'er.

Daarnaast geeft een aantal directrices of directeuren aan dat de brugfunctionaris niet meer weg te denken is uit de school: ze vervullen een onmisbare functie. Directie die dit aangeeft heeft een goede samenwerking en kenmerkt zich door regelmatig of intensief contact. Het verschil tussen deze twee komt door de mate van afstemming. Een brugfunctionaris en directie die intensief samenwerkt fungeert vaak samen met de ib'er als drietal. Ze vragen elkaar om advies en bespreken wie welke rol vervult. De directie is in deze gevallen vaker op de hoogte van details.

Een aantal van de directie geeft aan dat ze een intensievere samenwerking willen met de brugfunctionaris. Er is weinig contact en afstemming. Ze zijn daarin zoekende hoe de brugfunctionaris het beste neergezet kan worden in de school, en ten opzichte van de ib'er en directie. Ook geven zij aan dat een initiatiefrijke en proactieve houding een belangrijke eigenschap is van een brugfunctionaris.

Aanbeveling 8: *Het is wenselijk om een vorm van regelmatig of intensief contact te organiseren tussen brugfunctionaris en directie. Het liefst ook met de ib'er, zodat ze fungeren als drietal. Dat zorgt ervoor dat ze samen kunnen sparren over ingewikkelde casussen, en dat de directie op de hoogte is van belangrijke details. De brugfunctionaris is op die manier minder alleen als de doorverwijzing naar de WIJ (of een andere partij) nog niet mogelijk is. Zoek samen naar mogelijkheden om informatie te delen. Tevens helpt frequente afstemming bij de positionering en de evaluatie daarvan om te leren voor een volgende situatie. Daarnaast is de directie slagvaardig en zijn korte lijntjes daarom zeer*

Hoofdstuk 5 samenwerking met de WIJ

Voor de ene brugfunctionaris is het duidelijker wanneer ze doorverwijzen of zelf hulp/ondersteuning verlenen dan voor de ander. De ene verwijst door als het om financiële problemen of opvoeding gaat. De ander verleent soms wel een bepaalde vorm van ondersteuning. Bijvoorbeeld als ouders nog geen contact willen met de WIJ houdt de brugfunctionaris contact. Daarbij geven sommige brugfunctionarissen aan dat dit een grijs gebied is: "Je denkt snel mee met een ouder, al helemaal als ze het niet zien zitten dat een derde partij betrokken wordt". Op sommige momenten zijn brugfunctionarissen langer betrokken bij een gezin dan ze zouden willen (door verschillende redenen, zie hieronder).

Aanbeveling 9: *Begeleid en ondersteun brugfunctionarissen (en laat ze elkaar helpen) in 'wanneer brug jij'? Het blijkt dat er veel verschillende soorten situaties zijn waarin verschillend gehandeld wordt. Daarbij vragen brugfunctionarissen zich af in hoeverre een bepaalde taak tot hun werkzaamheden behoort. Het gesprek hierover aangaan helpt en schept helderheid.*

Wie? *De brugfunctionarissen bespreken dit onderwerp in samenwerking met directeur en ib, Brugfunctionarissen delen kennis en ervaringen hieromtrent in interviews.*

Hoe verloopt de samenwerking tussen de WIJ en de brugfunctionaris?

Er is een groep die zich kenmerkt door een intensieve samenwerking. Daarbij is er sprake van vertrouwen in elkaar en er zijn korte lijntjes. WIJ-medewerkers geven aan dat deze brugfunctionarissen proactief zijn. Ook geven deze WIJ-medewerkers aan dat de brugfunctionaris laagdrempelig hoort mee te denken, en als er meer aan de hand is, ze moeten doorverwijzen (bijvoorbeeld bij schuldenproblematiek of een opeenstapeling van problemen). Vervolgens kaarten de brugfunctionarissen in het gesprek met ouders aan dat een WIJ-medewerker iets voor hen kan betekenen. Een WIJ-medewerker geeft het volgende voorbeeld: "Een leerling van de school vertoont vreemd gedrag. Dan gaan we met ouders en school in gesprek. En ook met het kind. Vervolgens leggen we alles bij elkaar; wie kan wat doen voor dit kind?". In deze gevallen is er sprake van een integrale aanpak.

WIJ-medewerkers vinden dat de brugfunctionaris een mooie rol kan spelen met betrekking tot ouder(s) die niets willen weten van de WIJ. De brugfunctionaris heeft meestal een vertrouwensrelatie met de ouder. Daardoor kan de brugfunctionaris, op advies van en in samenwerking met de WIJ-medewerker, toch van alles in gang zetten. Samenwerken en meedenken met elkaar loont. Daarnaast zijn er WIJ-medewerkers die zoekende zijn in wat behoort tot de taak van de brugfunctionaris. Daardoor komt er minder samenwerking tot stand.

Toch loopt een deel van de brugfunctionarissen tegen (soms flinke) belemmeringen aan als het gaat om de samenwerking met de WIJ. Ook als de WIJ-medewerkers in die wijk aangeven dat het wel redelijk loopt. Soms is er weinig vertrouwen in elkaar, omdat de brugfunctionaris is verteld dat er iets in gang is gezet door de WIJ waarvan vervolgens blijkt dat dit niet zo is. De belemmeringen in de samenwerking

verschillen: in de ene wijk leiden kleine verbeteringen tot grote resultaten. Zo hebben bijvoorbeeld sommige brugfunctionarissen andere verwachtingen van de WIJ: “Eten, drinken, en schone kleding is niet genoeg. Soms zwerven kinderen over straat en willen niet meer leren. Er moet dan onderzoek gedaan worden en de WIJ moet dan opschalen”. Verder hebben brugfunctionarissen de wens om bij calamiteiten direct gehoord te worden om een gezamenlijk plan te smeden.

Tevens hebben WIJ-medewerkers soms andere verwachtingen in de samenwerking met de brugfunctionaris. Volgens hen wordt er soms te laat doorverwezen: “Brugfunctionarissen moeten het lastige pad durven te bewandelen en de durven WIJ inschakelen”. Een oplossing die beide daarvoor noemen is een WIJ-medewerker aanwezig in de school. Een integrale aanpak is zeer wenselijk volgens WIJ-medewerkers. Ze willen graag preventief werken en daarbij is de informatie van de school essentieel en onmisbaar. Daarbij geven zowel brugfunctionarissen als WIJ-medewerkers aan dat integrale overleggen of het jeugdoverleg met actoren uit de wijk belangrijk zijn: “Op die manier komen broertjes en zusjes in beeld van risicokinderen”.

Aanbeveling 10: *Frequent het gesprek voeren als school met de WIJ en overige actoren uit de wijk is noodzakelijk. Bijvoorbeeld over het gezamenlijke doel, wie voert welke taak uit en wat verwachten we van elkaar? Wanneer is de brugfunctionaris aan zet? Soms leveren de integrale overleggen weinig op voor brugfunctionarissen, terwijl de mate van integrale informatie groot is en zeer nuttig kan zijn. Formuleer een integrale aanpak. Zo begrijpen actoren de positionering van elkaar beter. Het is daarbij aan te raden dat er van tevoren een kader geformuleerd wordt door de stuurgroep in afstemming met de praktijk.*

In de andere wijk lopen zowel brugfunctionarissen, ib'ers en WIJ-medewerkers aan tegen een structureel probleem dat meer vraagt om alleen een aanbeveling van dit onderzoek. In deze gevallen is er bijna geen tot geen samenwerking met de WIJ, waardoor er bijna geen doorverwijzing plaatsvindt. Er wordt wel samengewerkt en doorverwezen naar de jeugdverpleegkundige van de GGD. Ook sommige WIJ-medewerkers geven aan dat de samenwerking moet verbeteren, omdat er veel kwetsbare kinderen op straat zijn. Zowel de brugfunctionaris als de WIJ geeft aan dat een gezamenlijke aanpak nodig is om deze kinderen in beeld te krijgen en te houden.

Aanbeveling 11: *Naast frequent overleg en continue afstemming van elkaars positie is er in sommige wijken meer nodig. Naast aanbeveling 10 is het belangrijk dat het vertrouwen in elkaar (WIJ en de school) hersteld. Ook het besef dat de school en de WIJ elkaar nodig hebben is er, maar er wordt niet naar gehandeld. Er is een concreet plan nodig die dit een boost geeft om op korte termijn een betere samenwerking te bewerkstelligen en structureel te maken.*

Wie? *De stuurgroep schetst de kaders, uitvoering door WIJ in samenwerking met scholen.*

In de samenwerking met de WIJ wordt door zowel actoren in de school, brugfunctionaris, ib'ers en directie als actoren buiten de school, WIJ-medewerkers aangegeven dat de AVG-wet belemmerend is. Er bestaat veel onduidelijkheid over wanneer ze informatie mogen delen. Er heerst soms een bepaalde angst voor mogelijke gevolgen. Deze angst staat de doorverwijzing naar de WIJ soms in de weg volgens sommige brugfunctionarissen en ib'ers.

Aanbeveling 12: *Ondersteun brugfunctionarissen, en andere actoren in de school zoals ib'ers, en WIJ-medewerkers bij het interpreteren van de AVG-wet: in welke situaties mag je informatie delen en in welke niet? Zoek samen in brug-intervisies naar mogelijkheden hoe je AVG-proof informatie mag delen. Meer helderheid is nodig om de samenwerking en doorverwijzing naar de WIJ te optimaliseren.*

Wie? *De brugfunctionarissen werken good practices uit: wat zijn de mogelijkheden om informatie te delen intern en extern? Vervolgens buigt de stuurgroep zich hierover.*

Waar liggen kansen volgens beide? Frequenter (fysiek) overleg en afstemming zou helpen. Zowel brugfunctionarissen als WIJ-medewerkers moeten daar wel tijd voor krijgen. Door tijttekort schiet dit contact erbij in. Dat is onwenselijk: brugfunctionaris en de WIJ hebben elkaar nodig om zorg en ondersteuning in gang te zetten voor kinderen en ouders en om hen alle kansen te bieden.

Een andere interessante conclusie van dit onderzoek is dat brugfunctionarissen die een goede samenwerking hebben met de WIJ aangeven dat er frequent of zelfs structureel een WIJ-medewerker aanwezig is. Zichtbaarheid is daarbij 'the key', zowel voor brugfunctionarissen en andere collega's in de school en voor ouders: zichtbaarheid zorgt voor herkenbaarheid en een laagdrempelige relatie, waardoor de koppeling tussen WIJ en ouders soepel verloopt. Ouders beseffen zich dat de WIJ-medewerker op korte termijn iets kan betekenen. Verder noemen brugfunctionarissen en WIJ-medewerkers die een minder goede samenwerking hebben dat de fysieke afstand het probleem is. Concluderend draagt fysieke aanwezigheid bij aan een betere samenwerking: "Door op scholen te komen, kom je met mensen in contact. Dan zijn we collega's in plaats van ketenpartners en dat is bevorderlijk voor de samenwerking". Er wordt gesproken over de school als een eiland. Naarmate je directe verbinding hebt, op een geografische manier, verbetert dit.

Aanbeveling 13: *De samenwerking en doorverwijzing tussen de brugfunctionaris en WIJ wordt bevorderd als er frequenter een WIJ-medewerker in de school aanwezig is. Fysieke korte lijntjes zijn onmisbaar. Op die manier wordt structureler overleg mogelijk dat ten goede komt van kinderen en ouders.*

Wie? *De gemeente Groningen en de WIJ.*

Hoofdstuk 6 samenwerking met de GGD en kinderopvang

Jeugdverpleegkundigen van de GGD (JGZ) hechten waarde aan het beroep van de brugfunctionaris: “Ik zit ook op het sociale vlak dus zij is voor mij essentieel. De ib’er heeft een andere insteek”. De jeugdverpleegkundigen zijn frequent op school en hebben korte lijntjes. Dat stralen ze naar ouders uit en dat helpt: “Ouders weten dat de brugfunctionaris en ik veel contact hebben, daardoor is de stap naar ons toe kleiner”. Ze zetten in op het preventieve vlak, bijvoorbeeld in gesprek met kwetsbare zwangere vrouwen. Jeugdverpleegkundigen hebben al contact op het consultatiebureau met ouders van kinderen van nul tot vier jaar. Op de basisschool vervolgen de jeugdverpleegkundigen dit contact in samenwerking met de brugfunctionaris. Signalen die ze opvangen, delen ze met elkaar.

Zowel brugfunctionarissen als WIJ-medewerkers geven aan dat een samenwerking tussen de brugfunctionaris en de kinderopvang zeer wenselijk is. Enkele brugfunctionarissen geven aan dat er een samenwerking ligt. Er is echter de wens om dit nog beter en structureler te organiseren. Daarvoor zijn meer uren nodig, denk aan het leggen en onderhouden van contacten. Een groot deel heeft weinig of geen samenwerking met de kinderopvang. Een vensterschool of IKC is nog geen garantie voor een intensieve samenwerking tussen de brugfunctionaris en de kinderopvang en/of voorschoolse voorzieningen.

Investeren in de samenwerking is wenselijk om ouders al in een vroeg stadium kennis te laten maken met de brugfunctionaris, school en de wijk volgens jeugdverpleegkundigen. Hieruit blijkt dat een integrale aanpak belangrijk is om kwetsbare kinderen en/of ouders vroegtijdig in het vizier te krijgen. De brugfunctionaris kan in samenwerking met de JGZ/WIJ veel betekenen hierin: vroeg contact wordt als iets waardevols gezien. Dat is bevorderlijk voor het contact, de relatie tussen ouders en school als het kind op de basisschool zit. De afstand die er van nature soms is, wordt dan overbrugd.

Aanbeveling 14: *Zet in op een structurele samenwerking tussen de brugfunctionaris, jeugdverpleegkundigen en kinderopvang om integraal en preventief te werken. Brugfunctionarissen en jeugdverpleegkundigen zien een grote meerwaarde. Vroegtijdig contact met ouders, als het kind 0-4 jaar is, komt het contact in de basisschoolperiode ten goede: het helpt alle kwetsbare kinderen en/of ouders in het vizier te krijgen om in te spelen op de hulp- of ondersteuningsvraag.*

Hoofdstuk 7 leren van andere steden en gemeentes

Door twee gesprekken met brugfunctionarissen uit heel het land, van Maastricht tot Delfzijl, is er bekeken hoe zij de brugfunctionaris inzetten. Wat kunnen we leren? De conclusie is dat sommige steden de brugfunctionaris op een gelijke manier en sommige op een andere manier inzetten.

Zo houdt de brugfunctionaris in Zaandam die 32 uur aanwezig is in de school zich bezig met het contact met ouders en de hulpvraag. De brugfunctionaris die acht uur aanwezig is, ondersteunt ouders bij het aanvragen van regelingen. Het verschil is dat de Groningse brugfunctionaris zich bezig houdt met beide taken, onafhankelijk van het aantal uren dat zij werken als brugfunctionaris. Ook als zij maar acht uren actief zijn als brugfunctionaris proberen sommige in te zetten op het contact met ouders, aangezien het contact als essentiële basis dient voor hun werk. Zaandam heeft het anders georganiseerd: een aparte afdeling van het wijkteam ondersteunt ouders bij het invullen van aanvragen.

Verder blijkt dat de Zaanse brugfunctionarissen focussen op het vertrouwen van ouders: "Ze moeten ons niet als politieagent zien, ik ga mensen niet confronteren, dat laat ik aan de zorgcoördinatoren over, zodat onze vertrouwensrelatie niet beschadigd wordt. Ze moeten altijd naar ons toe durven komen. Ze komen met alles, familieproblemen, et cetera". Wat betreft de positionering tussen de brugfunctionaris en zorgcoördinator bakenen ze af wat ze wel en niet kunnen bieden en spreken wederzijdse verwachtingen uit. Dat bevordert de samenwerking tussen hen.

Ook geven de brugfunctionarissen aan dat een duidelijke opdracht met één focus goed werkt, zodat de brugfunctionaris niet teveel taken krijgt. Dat gevaar is er, omdat brugfunctionarissen actoren zijn die uitstralen dat ze altijd tijd hebben. Daarnaast geven ze aan dat zichtbaarheid heel belangrijk is, gedurende de dag, maar met name in de ochtenden. Ze willen een open houding uitstralen, zodat ouders het gevoel hebben dat ze welkom zijn. De brugfunctionarissen benadrukken het belang van de aanwezigheid op school en de beschikking over voldoende uren. Er zijn Groningse brugfunctionarissen die overuren maken, omdat ze de ernst van sommige gezinssituaties zien en daardoor alles op alles zetten. De problematiek op de meeste scholen is te groot voor het aantal uren van sommige brugfunctionarissen in Groningen. Verder benadrukken brugfunctionarissen uit de rest van Nederland dat leerkrachten een belangrijke signalerende rol hebben.

Daarnaast heb ik een brugfunctionaris gesproken die zich specifiek richt op andere culturen: hij is van Somalische afkomst en spreekt meerdere talen. Groningse brugfunctionarissen zetten nu af en toe tolk in, zodat communicatie met ouders mogelijk is. Hij benadrukt dat sommige culturen gewend zijn dat de verantwoordelijkheid bij de school ligt. Zijn voornaamste taak is dat hij deze ouders informeert over wat er van ouders verwacht wordt. Hij geeft aan dat ouders vaak niet durven, ze moeten een drempel over om contact te leggen met de school. Daarbij werkt hij in de driehoeksverhouding: school-ouders-brugfunctionaris. Deze brugfunctionaris laat zien hoe mooi je mensen uit de wijk kan inzetten als brugfunctie of ondersteuner om de schoolse cultuur en thuiscultuur met elkaar te verbinden. Het is een mooie mogelijkheid om bijvoorbeeld ouderparticipatie een boost te geven. De inzet op ouderbetrokkenheid kan tevens een boost zijn voor meer sociale inclusie: wat leert mijn kind en hoe vieren we Sinterklaas?

Hoe worden deze brugfunctionarissen gefinancierd? Zaandam vanuit een cofinanciering van schoolbesturen en gemeentes. Maastricht vanuit het welzijnswerk. Er is in ieder geval vanuit de Groningse brugfunctionarissen en directie de wens om de brugfunctionaris structureel te financieren.

Aanbeveling 15: *Verken de mogelijkheid en de wens zowel binnen als buiten de school om de administratieve taken ergens anders te beleggen. Bijvoorbeeld door de WIJ op school of door een administratief medewerker. Ook ligt hier een kans voor de samenwerking tussen WIJ en de brugfunctionaris.*

Wie? *Eerst buigt de stuurgroep zich hierover en vervolgens de scholen en de WIJ.*

Aanbeveling 16: *De brugfunctionarissen uit het land geven aan dat een duidelijke opdracht met één bepaalde focus goed werkt. Verken de mogelijkheden in het nauwer (minder breed) formuleren van de opdracht van de brugfunctionaris. In het PVE staan verschillende focuspunten beschreven. Soms gaven Groningse brugfunctionarissen aan het niet goed te begrijpen. Ook leden van de stuurgroep geven aan dat de focus van de brugfunctionaris moet liggen op; welk probleem willen we oplossen in deze specifieke wijk op die specifieke school. Wellicht verschuift de focus op de ene school juist meer naar armoede en op de andere school minder.*

Aanbeveling 17: *Verken de mogelijkheden om mensen, het liefst ouders van de school, uit de wijk in te zetten als een team met de brugfunctionaris om verschillen in culturen te overbruggen en toegang te krijgen tot verschillende culturen en lagere sociale milieus. Ondersteun hen wie onbekend zijn met wat er verwacht wordt in het onderwijssysteem. De brugfunctionaris kan samen met ouders andere ouders informeren. Het vergroot de ouderbetrokkenheid en ouders zijn minder onzeker om te participeren, omdat ze weten van er verwacht wordt van hen. Het gat tussen de thuis- en schoolomgeving wordt kleiner dat een doel is van de inzet van de brugfunctionaris.*

Wie? *Eerst komen de brugfunctionarissen met een voorstel en vervolgens kijken de scholen naar de mogelijkheden.*

Aanbeveling 18: *Om de brugfunctionaris voor de toekomst te borgen, is het goed om de mogelijkheden voor een structurele cofinanciering tussen, gemeente en de WIJ te verkennen. Het is aan scholen, en schoolbesturen de taak om de brugfunctionaris inhoudelijk beter neer te zetten. Minder uren leidt tot minder zichtbaar en tot een mindere optimalisatie van de brugfunctie. Het is met meer uren tevens mogelijk om meer te investeren in ouderbetrokkenheid, aangezien dat nu soms niet de prioriteit heeft vanwege de focus op de basisbehoeften dat als belangrijke basis wordt gezien.*

